

Kolínske listy

Slovenský kresťanský občasník

AUGUST 2007

20

Washington Post uverejnil 29. júla zaujímavú analýzu rysujúcej sa politickej situácie pod hlavičkou *US vs. Iran: Cold War Two* (US proti Iránu: Studená vojna číslo dve, autor *Robin Wright*, pozri <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2007/07/27/AR2007072701694.html?>). Z neho som vybral podstatné časti.

***

Spojené štáty a Irán stoja teraz, po troch desaťročiach zhoršujúceho sa napätia, proti sebe v studenej vojne na plné obrátky.

Keď prvá studená vojna začala v roku 1946, *Winston Churchill* zaviedol termín "železná opona", ktorá rozdelila Európu. Keď teraz, pol storočia neskôr, začína *studená vojna číslo dve*, snaží sa Bushova vláda natiahnuť akýsi druh *zelenej opony*, ktorá by rozdelila Stredný východ medzi priateľov a nepriateľov Iránu. Nová konfrontácia sa môže ukázať ako najtrvácnejšie dedičstvo iráckeho konfliktu. Výsledok celkom iste určí ako bude vyzerat' Stredný východ v budúcnosti, nie v poslednej miere aj preto, lebo je nepravdepodobné, že táto stratégia americkej vlády bude fungovať.

DRUHÁ STUDENÁ VOJNA ?

(V tieto dni budú) ministerka zahraničia *Condoleezza Rice* a minister obrany *Robert M. Gates* apelovať "v hodine dvanástej" na spurných spojencov USA v Iraku. Ich obchodná ponuka (*pitch*) sunitským arabským režimom, ktoré majú strach z bloku krajín, vedenných šiitským Iránom, bude jednoduchá: Podporte Irak ako nárazník proti Iránu alebo sa pripravte na život v tieni rastúcej moci Teheránu.

Hoci Spojené štáty a Irán sú protivníkmi už od roku 1979, keď iránska revolúcia nahradila monarchiu rigidnou teokraciou, Washington sa cítil nútený agresívnejšie izolovať Irán iba za posledných 18 mesiacov po tom čo strategická rovnováha na Strednom východe sa začala nakláňať na stranu Teheránu. Na palestínskych územiach radikáli z Hamasu, ktorých kryje Irán, vyhrali v januári 2006 najdemokratickejšie voľby aké kedy boli vedené v arabskom svete, načo vojensky zlikvidovali svojich sekulárnych, Amerikou podporovaných, rivalov vo Fatah a ujali sa moci v pásme Gaza. Minulé leto v Libanone extremistické šiitské milície Hizballáh pomocou iránskych zbraní dostali Izrael do najdlhšej vojny od vzniku židovského štátu. Vojna skončila nerozhodne napriek mnohonásobne lepším americkým zbraňam vo výzbroji Izraela. Sýria, najbližší

Vatikán a Európa

John L. Allen Jr., mnou často citovaný vatikánsky korešpondent amerického *National Catholic Reporter* uverejnil 20. júla analýzu črtajúcej sa politiky Vatikánu voči Európe (<http://ncrcafe.org/node/1235>). Z nej som tu voľne preložil podstatné časti:

Posledné dva roky pracujem na projekte, ktorý som nazval "Megatrendy v katolicizme", kde sa snažím identifikovať najdôležitejšie vplyvy, ktoré formujú budúcnosť katolicizmu. ... Mojou snahou nie je určovať smer, ktorým by sa katolicizmus mal uberať, ale identifikovať to, kam naozaj smeruje. Dnes sa pokúsim z tohoto výskumu vybrať niekoľko implikácií pre prístup Katolíckej cirkvi k Európe. Potom opíšem čo z toho pravdepodobne plyní pre Európu v zmysle troch tradícií v katolíckom myslení: Od pragmatizmu k princípom; od politiky ku kultúre; od Európskej únie k multipolárnej diplomacii.

Svetový katolicizmus

Cirkev, kedysi dominovaná Európou a Spojenými štátmi, sa stáva stále viac globálnou: V roku 1900 iba 66 miliónov katolíkov, predstavujúcich 25% globálneho katolicizmu, žilo v Afrike, Ázii a Latinskej Amerike. Dnes 720 miliónov z 1100 miliónov katolíkov vo svete žije v týchto oblastiach, čo predstavuje 66% všetkých dnes žijúcich katolíkov. To je ohromný posuv a z neho vyplýva aj rastúca dôležitosť katolíckeho Juhu. Mumbai, Nairobi a São Paulo budú v 21. storočí tým, čo boli Paríž a Milano cez protireformačnú éru, teda mestami, kde to najskôr začne vrieť novými energiami. Toto povedie k ďalekosiahlym transformáciám katolíckej viery a praxe.

Sekularizmus a katolícka identita

Reakciou na nekontrolovateľnú sekularizáciu v Európe a iných ostrovoch Západu, katolicizmus dnes praktizuje to, čo sociológovia nazývajú "politikou identity", agresívne

zdôrazňovanie svojich tradičných doktrín, rituálov, a náboženskej praxe. Je to v dvadsiatom storočí katolícka verzia toho ako kedysi Judaizmus reagoval na zničenie Chrámu a realitu života v diaspore: "stavanie ochranného plotu okolo zákona". Iba pred dvomi týždňami sme videli dva klasické príklady v pápežovom rozšírení požívania predkoncilovej latinskej omše a v prehlásení Vatikánu, že katolícka Cirkev je tá, ktorú mal Ježiš sa myslí.

Multipolarita

Aj keď ekonomická a vojenská nariadenosť Spojených štátov nezmizne v 21. storočí, vzostup celej rady iných štátov a neštátnych aktérov má za následok vznik "multipolárneho sveta" s viacerými centrami moci a vplyvu. Dve zoskupenia sa zdajú byť obzvlášť dôležité: Brazília, Rusko, India, Čína (tzv. BRIC) — ktoré spolu predstavujú 40% svetového obyvateľstva — a novovznikajúca "shiitská os" od Stredozemia po Centrálnu Áziu, v ktorej Irán bude hrať vedúcu úlohu.

Tieto tri megatrendy nútia k tomu, čo by som nazval tromi prehodnoteniami tradičného katolíckeho uvažovania a aktivity.

Od pragmatizmu k princípom

Aj keď sa v médiach hovorilo o boji medzi Vatikánom a Európskou úniou vo veci zmienky o Bohu v preambule nového Európskeho ústavného dokumentu, tí čo boli dobre informovaní vedeli, že toto nebola celkom pravda. V skutočnosti Vatikán, aspoň teda pokiaľ ide o jeho diplomatických predstaviteľov, považoval toto *invocatio Dei* viac za symbolické ako podstatné. Ich hlavný záujem sa sústreďoval na Článok 52, ktorý uznáva právnu osobnosť náboženských organizácií/inštitúcií; stanovuje, že ústava nebude anulovať konkordáty jednotlivých členských štátov a vytvára mechanizmus pre inštitucionálny dialóg medzi EU a náboženskými organizáciami. Hoci vatikánski diplomati argumentovali za *invocatio Dei*, niektorí považovali ústavu za celkom prijateľnú pokiaľ Článok 52 ostane nezmenený.

Nikdy neišlo o Vatikán versus EU vo veci "zmienky o Bohu"; bol to Ján

spojenec Iránu, dovoľuje cudzím džihadistom prechádzať do súseďného Iraku, sprostredkuje iránske zbrane pre Hizballáh a podporuje radikálne protimierové palestínske skupiny, podryvajúc tak hlavné washingtonské strategické ciele pre túto oblasť. A v Iraku šiitské milície, vyzbrojené a trénované Iránom, urobili ulice Bagdadu a opevnenú Zelenú zónu nebezpečnými aj pre americké vojská.

"Rozdiel je v tom, že Irán sa cíti na koni pre zvýšenú cenu nafty, slabosť Iraku po páde Saddama a úspechy Hizballáhu a Hamasu" povedal *Richard Haass*, predseda Zahraničného výboru (*Council on Foreign Relations*), ktorý bol na čele plánovacej komisie Ministerstva zahraničia za Bushovej prvej vlády. "Naproti tomu USA sa cítia preťažené práve pre vysokú cenu nafty a pre ťažkosti v Iraku a Afganistane."

Korene druhej studenej vojny sú v rozhodnutí Bushovej vlády odstrániť režimy, ktoré považovala za nepriateľské po útoku 11. septembra 2001. Prvé dva ciele boli Taliban v Afganistane a Saddam Hussein v Iraku — náhodou obaja nepriatelia Iránu, ktorí slúžili ako dôležité zábrany proti moci Teheránu. Spojené štáty teraz prevzali rolu, ktorú tradične hral Irak, ako regionálna protiváha Iránu.

"Iránska koalícia sa stala merateľne silnejšou za poledných päť rokov, keď jej tradiční nepriatelia boli vzatí z hracej plochy," povedal *Bruce Riedel*, bývalý vládny úradník CIA a Národnej bezpečnostnej rady (*National Security Council*). "Bez obmedzení z východu a západu, vplyv Teheránu prirodzene vzrástol — viac v dôsledku amerických chýb ako vlastnej briliantnej stratégie." Poznamenal, že Iránci teraz veria, že dejiny sa obrátili v ich prospech. "Je v tom i spupnosť," dodal.

A to všetko ešte skôr ako sa vezme do úvahy otázka nukleárných úmyslov Iránu — či používa legálny a mierumilovný program využitia nukleárnej energie ako kamufláž pre vyvinutie najsmrtonosnejšej zbrane.

Bushova vláda teraz aplikuje taktiky poslednej studenej vojny k novej. V štyridsiatych rokoch Sovietsky zväz uvoľnil svoju železnú oponu aby podporil komunizmus vo východnej Európe a zabránil prenikaniu vplyvov zo Západu. Bývalí znalci Kremľa, teraz riadiaci americkú zahraničnú politiku, ako Rice a Gates, sa snažia o svoju vlastnú verziu: so zelenou oponou určenou na odrezanie radikálov napojených na Irán a ochranu svojich spojencov na Strednom východe. V tejto novej studenej vojne Spojené štáty a Irán používajú dost' podobné prostriedky na vzájomné podkopávanie sa. ...

Druhá studená vojna však nebude mať tak jasne vyznačené hranice záujmov a vplyvov ako posledná. Tentoraz problematika nie je tak jednoznačná a ani spojenci sa tak ľahko nedajú identifikovať. "Na rozdiel od (prvej) studenej vojny, keď sme mali jasnú spoločnú mierku (*frame of reference*), keď aj my aj Sovietsi aj obyvatelia Tretieho sveta videli hranice (záujmov, vplyvu) vyznačené rovnakým spôsobom, dnes tieto deliace čiary nevidíme tam kde ich vidia mnohí na Strednom východe," povedal *Paul Pillar*, bývalý vedúci analytik z Národnej bezpečnostnej rady. "Otázka, kadiaľ vedie táto zelená opona je dnes hlavným problémom," dodáva zasa iný:

V palestínskych územiach sa Washington snaží podoprieť prezidenta *Mahmoud Abbasa* a izolovať Hamas podporovaný Iránom. Proamerické arabské režimy tiež chcú podoprieť Abbasa — ale tak, aby sa mohol zmieriť s Hamasom. V Libanone chcú USA zneškodniť Hizballáh tak, aby viac neohrozoval Izrael alebo proamerické frakcie v libanonskej vláde. Ale prieskumy verejnej mienky ukazujú, že väčšina Libanoncov vidí v Hizballáhu legitímneho obráncu ich krajiny pred Izraelom. Vo veci Iraku, budú Rice a Gates mať ťažkosti presvedčiť Saudskú Arábiu. Iranofóbia nestačí na to aby Saudskí Arabi podporili Irak, lebo si myslia, že pro-americká vláda *Nouri al-Malikibo* pomáha s Iránom spriazneným šiitom, zatiaľčo ubližuje sunitským bratom Saudských Arabov.

Základná americká premisa — izolovať regionálnych nepriateľov za zelenou oponou — sa stretáva s ťažkosťami aj u najbližších spojencov Washingtonu. “USA sa snažia definovať hlavnú líniu konfrontácií ako extremistický tábor versus umiernený tábor, to je však delenie, ktoré neexistuje,” povedal Pillar. “Ono môže odrážať našu rétoriku a spôsob ako Amerika vidí svet, ale neodráža realitu Stredného východu.” Ani zemepis studenej vojny II nie je tak jasný ako v prípade studenej vojny I. Niektorí spojenci Iránu (ako Hizballáh) operujú ako ostrovy vnútri krajín (ako Libanon), ktorých vlády sú na strane Spojených štátov. “Problémom vládneho portréту je,” vraví Riedel, “že by to potrebovalo niekoľko zelených záclon.”

Odhliadnuc od týchto rozdielov, je tu jedna prekvapujúca podobnosť medzi studenými vojnami I a II: dlhý časový rámec potrebný pre dosiahnutie výsledkov. “Amerika nemôže tak skoro vyhrať, usudzuje jeden znalec. “Vyžaduje to dlhodobú stratégiu ovládania a podkopávania nepriateľa — model, ktorý platil medzi USA a Sovietskym zväzom po 40 rokov.”

Post scriptum: USA koncom júla ohlásili dvadsaťpäťpercentné zvýšenie vojenskej pomoci Izraelu, a predaj v hodnote 20 miliárd dolárov technicky vyspelých zbraní rozdelených medzi Saudskú Arábiu, Bahrain, Kuwait, Oman, Qatar a Spojené Arabské Emiráty, ako aj za 13 miliárd Egyptu. “Americká vláda zdá sa, že prestala rozprávať o vyvážaní demokracie a namiesto toho sa vracia k osvedčenému vývozu zbraní spojencom na Strednom východe, aby držali Irán v šachu” píše nemeckí komentátori (pozri <http://www.spiegel.de/international/germany/0,1518,497188,00.html>) a dodávajú, že tieto obchody sa im môžu vypomstiť (*backfire*).

Najkritickejšie, ale napriek tomu — podľa môjho názoru — bohužiaľ aj najrealistickejšie, sú tradične ľavicové noviny. Tak napríklad *Berliner Zeitung* píše:

“Toto je ten istý politický postup aký USA použili po iránskej revolúcii 1979 keď vyzbrojili susedný Irak za Saddama Husseina. Toto znovuvybrojenie nevedlo iba k dlhej a hrozitárskej vojne s nespočet mŕtvymi na oboch stranách. Ono tiež zapríčinilo, že sa diktátor Saddam cítil dosť silný, aby v roku 1991 vpochodoval do Kuwaitu proti americkým záujmom. Bush sa predsa musel naučiť, že autokrati, ktorí vládnu štátom bohatým na naftu nemôžu byť tak ľahko sem a tam komandovaní ako pučovní generáli, ktorých USA

Pavol II. versus EU. Keď JPII argumentoval, že Európa bez zmienky o kresťanskom dedičstve nedáva zmysel, nesnažil sa iba presvedčiť Brusel, ale oslovoval aj niektoré sektory katolíckej verejnej mienky.

Pod váhou hnutia za katolícku identitu, tento vnútro-katolícky dialóg medzi pragmatizmom a princípmi bol z prevážnej časti rozhodnutý v prospech princípov. Jasne to bolo vyjadrené 24. marca, keď Benedikt XVI. prijal delegáciu európskych politikov a biskupov, ktorí sa zúčastnili osláv 50. výročia *Rímskej zmluvy* [25. marca 1957 podpísalo šesť krajín zmluvu o založení Európskeho hospodárskeho spoločenstva (EHS), pozn. GV], ktoré organizátori chceli vidieť ako obrátenie novej strany vo vzťahoch Vatikán-EU. Namiesto toho Benedikt práve v ten deň obvinil Európu, že je “odpadlíkom od seba samej” a argumentoval, že pragmatizmus nie je “realistický”, lebo “popiera idey a hodnoty, ktoré sú vlastné ľudskej prirodzenosti.”

Toto naznačuje, že budúca politika Vatikánu voči Európe bude menej kompromisná a menej prístupná riešeniam, ktoré diktuje “realpolitika”, snažiaca sa o separátny mier so sekularizmom. Bude to mať ďalekosiahle dôsledky, ale jedna oblasť obzvlášť výbušná sú manželstvá homosexuálnych párov a homosexuálne práva. Katolicizmus hnaný väčšou túhou po vlastnej identite bude narážať na rastúcu právnu ochranu homosexuálov v Európe vedúcu k legálnym akciám proti Cirkvi pod hlavičkou antidiskriminačných a protištvtavých zákonov. Jeden kňaz, menej ako štyridsaťročný, v tomto prípade Kanadčan, ale ľahko by mohol byť aj Európanom, mi povedal, že medzi kňazmi jeho generácie sa počíta s tým, že by niektorí mohli skončiť vo väzení za bránenie katolíckeho učenia o sexualite. Pripomína to ako katolícki kňazi vo Východnej Európe boli realisticky pripravení na to, že by niektorí z nich mohli skončiť v sovietskom gulagu.

Od politiky ku kultúre

V posledných rokoch pontifikátu Jána Pavla II. sa vo vyšších katolíckych kruhoch rysovali dosť jasne definované tri prístupy ku vzťahu Vatikán-Európa: 1) Vyššie opísaná vaticánska diplomacia stavajúca na pre-

kvapivých pragmatických kompromisoch; 2) Kruhy okolo talianskeho kardinála *Camillo Ruiniho*, ktoré boli za to, aby katolicizmus agresívne napádal sekularizmus, lebo má ešte stále kultúrnotvárnú kapacitu vyhrať na politickej úrovni aj v bezprostrednej súčasnosti; 3) Kruhy okolo kardinála *Jozefa Ratzingera*, ktoré takisto verili, že treba oporovať sekularizmu, ale málo dúfali v krátkodobý úspech na politickom poli, preto kládli dôraz na kresťanstvo ako "tvorivú menšinu", ktorá svoj hlas dvíha skôr vo filozofických debatách o (morálnych) hodnotách a prvotných princípoch.

Nie je prekvapením, že teraz za pontifikátu Benedikta XVI. prevládol tretí prístup. ... Vatikánski predstavitelia sú dnes stále viac frustrovaní v Európe z toho, že sú vinení z "vmešovania sa", kedykoľvek Cirkev zaujme pozíciu v politickej debate, akoby katolicizmus chcel vnucovať konfesijnú pozíciu sekulárnej kultúre. Zo zorného uhlu cirkevných hodnostárov, Cirkev nepresadzuje svoje učenie vychádzajúce z vlastných zákonov, ale preto lebo toto učenie je pravé – to jest, odpovedá hlbokým ontologickým realitám, ktoré sú vpísané do samej prirodzenosti človeka. Čiastočne aj z tohoto dôvodu teraz *Medzinárodná teologická komisia*, hlavný poradný orgán *Kongregácie pre náuku viery*, pracuje na dokumente o teórii *Prirodzeného práva*, čím sa má rozumieť spôsob uvažovania založený nie na konfesijnom učení, alebo božom Zjavení, ale skôr na analýze formou, ktorá je otvorená, aspoň v princípe, každému. [Porovnaj s mojimi poznámkami na tému manželstvo na konci tohoto čísla KL.]

Tento projekt bude modelom podľa ktorého bude v budúcnosti Vatikán pristupovať k Európe – v snahe o dlhodobú obnovu objektívnych filozofických a morálnych kritérií poznávania čo je pravda (*criteria of discernment*). Toto môže, mimo iné, viesť postupom času k vyrovnaniu sa Vatikánu s moslimským prístupom. Popri ľúlosti nad stratou kresťanskej špecifičnosti Európy bude Vatikán vítať novú kultúrnu podgrupu s ktorou môže sdieľať mnohé z jej náboženskej a morálnej agendy. Vo Francúzsku už

zvykli podporovať v Latinskej Amerike.”

Podobne *Frankfurter Rundschau*: "Washington zmenil rovnováhu síl svojou vojnou v Iraku a teraz hľadá spôsob ako dostať ducha naspäť do flaše: vrátiť do svojich medzí iránsky vplyv v regióne je novým vedúcim motívom americkej politiky na Strednom východe. Bushova vláda si myslí, že našla spôsob: masívne predaje zbraní Izraelu a tým arabským štátom, ktoré Washington považuje za umiernené. Kto verí, že preteky vo zbrojení na Strednom východe je múdra stratégia, ten sa už musel vzdať alternatívnych stratégií. Je to ten istý druh logiky, ako hasiť oheň prilievaním ohňa.”

Jednu takúto "alternatívnu stratégiu", ktorej sa podľa všetkého Washington vzdal, hoci by si podľa mňa zaslúžila pozornosť, opisuje *William S. Lind* v čísle *The American Conservative*¹ z 30. júla. Následuje zhrnutie hlavných bodov tohoto článku.

Vít'azstvo v Iraku?

Napriek katastrofálnemu priebehu vojny v Iraku treba začať s uvedomením si, že možnosť vít'azstva leží na strategickej a nie taktickej úrovni. Čiastočne je to preto, že na taktickej úrovni sme to spackali na nepoznanie a čiastočne preto, lebo na strategickej úrovni nemožno vyhrať iba tak, že sa akumulujú taktické vít'azstvá. Návrh úspešnej stratégie musí začať definovaním, čo ešte možno rozumieť pod vít'azstvom. Bushova vláda vo svojej vojenskej inkompetencii stále ešte definuje vít'azstvo ako na začiatku vojny: Irak, ktorý je americkým satelitom, priateľom Izraelu a šťastný, že môže poskytnúť Amerike naftu a vojenské základne z ktorých by dominovala región. Tieto ciele sú dnes nedosiahnuteľné. Dosiahnuteľný je iný cieľ, jediný, na ktorom skutočne záleží: znovunastolenie právneho štátu na území Mezopotámie sa musí stať našou novou definíciou vít'azstva. Musíme vidieť ako vznikne nový Iracký štát – vravím "vidieť", nie "znovuvytvoriť", lebo ak máme mať šancu musíme vyjsť z reality, že ako cudzí, kresťanský, votrelec a okupant nemôžeme vytvoriť legitímne inštitúcie v Iraku.

V prípade vietnamskej vojny, briliantným ťahom, ktorý pre USA *de facto* vyhral túto vojnu bolo zblíženie sa s Čínou, lebo ona bola jej hlavným oponentom, nie Severný Vietnam. V tejto vojne rolu Číny hraje Irán a prvou zložkou stratégie vít'azstva by malo byť zblíženie sa s Iránom. Irán nám už ponúkol dohodu, vrátane kompromisu v nukleárnej záležitosti, ale Bushova vláda vo svojej spupnosti to odmietla čo len uvážiť, dokonca pokárala Švajčiarov, že sa pokúsili o sprostredkovanie. Dôvod, prečo stratégia vít'azstva v Iraku musí začať zblížením s Iránom je v tom, že akýkoľvek sku-

¹ Spoluzakladateľom *The American Conservative* je *Patrick J. Buchanan* (1938) – katolícky publicista a politik, poradca troch prezidentov a sám kandidát na prezidentský úrad v roku 2000. Už v roku 2002 vystríhali pred inváziou Iraku a napísali, že Busha "lákajú do pasce, ktorú mu nastavili *neocons*, ktorá ho môže stať úrad" a pred prezidentskými voľbami v roku 2004 zasa pripomínali: "Vystríhali sme, že vojnou s krajinou, ktorá nás nenapadla, neohrozovala, nechcela vojnu s nami a nebola zapletená v útoku z 11.9, dostaneme svoj vlastný "Západný breh" s 23 miliónmi Iračanov, zjednotíme islam proti nám a poštveme imamov od Maroka po Malajsko, ktorí budú kázať džihad proti Amerike”.

točný iracký štát bude pravdepodobne spojencom Iránu a ako taký ľahko zlikviduje *Al-Kaidu* a iné nešťatné sily v Iraku, čo je víťazstvo, ktoré si musíme priať. Zblíženie s Iránom síce zvýši jeho vplyv na Irak, ale to je v záujme Iránu tak ako tak akonáhle sa americké vojská stiahnu. A naopak, dokiaľ nebude jasno, že sa Amerika vzdala ambícií na permanentné vojenské základne v Iraku, musí Irán pokračovať v podrývaní stability v susednom Iraku.

Iracký šiitský vodca *Muqtada al-Sadr* od začiatku ašpiroval na pozíciu šéfa v novozriadennom irackom štáte a naša nová stratégia by mu toto umožnila. Pod vedením jeho, alebo niekoho iného v Iraku so štipkou legitímnosti, Irak, pravda, nebude priateľom USA, ale vzhľadom k tomu, čo sme tej krajine spravili to sotva môžeme očakávať. Ale naša nová stratégia ani nemá takéto nedosiahnuteľné ciele.

Niektorí by mohli namietat, že táto stratégia rozhnevá sunitské režimy na Strednom východe. Naozaj, sa to aj môže stať, ale to nie je náš problém a zo zemepisných dôvodov nemôžu veľa spraviť. Na viac, keby sa sunitsko-šiitský konflikt rozšíril a pretiahol, možno tak ako sovietsko-čínsky za posledné tridsaťročné studenej vojny, globálne (celo)islamistické hnutie by stratilo na atraktivnosti. V moslimskom svete budú naďalej sunitskí islamisti a šiitskí islamisti, ale obaja budú považovať za najväčšieho nepriateľa nie Ameriku, ale jeden druhého. [*divide et impera?* pozn. GV]

Podleďným bodom tejto stratégie by bolo stiahnuť americké vojská z Iraku do 12-18 mesiacov. Nevidím však žiadnu šancu, že by Bushova vláda — zapletená vo svojom tanci smrti so snívaním o svetovláde — prijala túto stratégiu.

Pápež zasa o evolúcii

Podľa *John L. Allena*, “za posledné dva roky rada trochu popletených vyhlásení pochádzajúcich z vyšších radov katolíckej hierarchie vyvolala pochybnosti o tom, či Katolícka cirkev prijíma teóriu evolúcie.” Pre neinformovaných treba pripomenúť, že sa tu zrejme naráža na “popletené informácie”, ktorých iniciátorom bol viedenský arcibiskup, kardinál *Christof Schönborn* svojím článkom v NYT zo 7.7.2005 (pozri *Kolínske listy* č. 7, 10 a 18). Toto asi viedlo k tomu, že Benedikt XVI. zasa prehovoril na túto tému 25. júla:

“Súčasne sledujem v Nemecku, ale aj vo Spojených štátoch, dosť zatrpklú debatu medzi takzvaným kreacionizmom a evolucionizmom, predkladanými ako by to boli dve vzájomne sa vylučujúce alternatívy: ktokoľvek kto verí v Stvoriteľa nemôže veriť na evolúciu a podobne, ktokoľvek verí na evolúciu musí vylúčiť Boha. Tento protiklad je absurdita, pretože na jednej strane jesto veľa vedecských dôkazov v prospech evolúcie, čo sa zdá byť skutočnosťou, ktorú musíme vidieť a ktorá obohacuje naše chápanie života a existencie ako takej. Ale doktrína evolúcie nevie zodpovedať všetky otázky, predovšetkým veľké filozofické otázky: Odkiaľ pochádza všetko? Ako všetko začalo na ceste, ktorá nakoniec viedla k človeku?”

Nuž “zatrpklá debata medzi kreacionizmom a evolucionizmom” je

možno pozorovať náznaky moslimsko-katolíckej aliancie proti apoštolom *laïcité* (francúzska verzia sekulárneho humanizmu).

Aby bolo jasno, toto ani zďaleka neznamená distancovanie sa od politických problémov. Naznačuje to ale prístup, ktorému menej záleží na okamžitých výsledkoch a viac na podstatných veciach.

Od Európskej únie k multipolárnej diplomacii

Cez väčšinu svojej histórie operovala vatikánska diplomacia na základe toho, čo možno nazvať “teóriou veľmoci”: Cirkev sa napojila na niektorú mocnú katolícku krajinu v tej ktorej dobe a očakávala, že ona bude chrániť jej záujmy, jednat v jej prospech. Základným projektom Svätej stolice po väčšinu rokov po 1945 bolo napomáhanie vzniku Európskej únie ako nastupujúcej katolíckej, či aspoň katolicizmom ovplyvniteľnej, mocnosti. Dnes nekontrolovaná sekularizácia a narastajúce nepriateľstvo sekulárnych elít voči Cirkvi vzali vietor z plachiet tomuto projektu. Z praktických dôvodov Svätá stolica dnes sa viac díva na Spojené štáty ako na EU ako svojho prirodzeného partnera pre dialóg (*interlocutor*). Avšak skúsenosti s irackou vojnou, tradične zmiešané pocity s údajne kalvinistickým charakterom americkej kultúry, ako aj spomienky na nedávne konflikty s Clintonovou administratívou, robia túto alianciu vnútorne nestálou.

V budúcnosti sa bude katolicizmus pravdepodobne riadiť pragmatickejším štýlom vo svojej diplomacii, obracajúc sa na rôzne póly multipolárneho sveta ako na svojich prirodzených spojencov v tej ktorej otázke. Konkrétne, môžeme očakávať, že Vatikán bude vidieť v USA partnera vo veciach náboženskej slobody a ľudských práv, v moslimských štátoch partnera v “zrážke kultúr” a v rozvojových štátoch Juhu partnera keď pôjde o sociálnu spravodlivosť.

Prospekty katolíckeho partnerstva so šiitským Islamom bude obzvlášť zaujímavé sledovať, po tom čo *Vali Nasr* [nar 1960, profesor medzinárodnej politiky na *Tufts University* v USA] identifikoval prekvapivé štruk-

turálne podobnosti medzi týmito dvomi tradíciami: dôležitosť klerikov /duchovných ako sprostredkovateľov Boha; viera v *intercessory* modlitbu [modlitba za iných]; ľudové sviatky a pobožnosti; ústredný význam obetnej smrti a pokánia; viera v tradíciu povedľa svätých kníh. Napriek súčasnej radikalizácii šiitskej verzie Islamu, katolicizmus je podľa všetkého globálnym činiteľom, ktorý je najviac v stave naviazať s ním dialóg. Tieto vyhliadky môžu ešte vzrásť keďže klesajúca pôrodnosť vedie aj v Iráne k rýchlemu stárnutiu obyvateľov. Stárnuce obyvateľstvo býva zvyčajne pokojamilovné, lebo si nemôžu dovoliť vydržovať veľké armády a súčasne finančne zaisťiť dôchodkové a zdravotné zabezpečenie. A tiež, keď deti sa stanú vzácnejšími, rodičia budú aj menej naklonení ich nabádať k sebevražedným činom.

Multipolárna diplomacia Vatikánu nielen necháva Európu trochu bokom, ale aj sľubuje ostrejšie konflikty s ňou, a tentoraz nie iba ohľadne práv homosexuálov. Katolícki vedúci z globálneho Juhu sú často až zatrpklí voči Európe a USA keď ide o ekonomickú spravodlivosť a militarizmus. Mnohí biskupi z Juhu "preklínajú" Svetovú banku a IMF [Medzinárodný menový fond] podobne ako americkí biskupi *Planned Parenthood* [Plánované rodičovstvo, americká organizácia, podporujúca, mimo iné "právo ženy na umelé prerušenie tehotenstva"]. Nespravodlivé obchodné praktiky Európy, obzvlášť jeho masívne poľnohospodárske subvencie, sú katolíckym Juhom vnímané s rozhorčením. Konfliktné body medzi Cirkvou a štátom v Európe možno heslovite vyjadriť ako "sex, sekularizmus, subvencie". ...

Samozrejme, Vatikán nehodil Európu cez palubu, ale jeho prístup k nej v 21. storočí sa bude sústreďovať na dielčie kultúry (*sub-cultures*), bude sa venovať hlbokým prúdom v intelektuálnej histórii namiesto aby vychádzala z toho, že s ňou sdiela jadro základných hodnôt, ktoré by mohli viesť ku strategickému partnerstvu [ako to bolo v minulosti].

špecialitou amerického kontinentu a do Európy ju importoval — a zaplietol do nej aj Katolícku cirkev, akoby ona nemala iné problémy — iba pred dvomi rokmi už spomínaný kardinál Schönborn. To čo pápež "sleduje v Nemecku", existuje v podstate iba od tej doby, obzvlášť ako reakcia na *Schöpfung und Evolution* (pozri *Kolínske listy* 18), knihu, ktorej by asi tiež nebolo nebyť Schönbornovej iniciatívy.

Z tohoto citátu však vidno jasne, že Benedikt XVI. nezmenil svoj pôvodný názor na evolúciu, ktorý sa v ničom nelíšil od názoru jeho predchodcu, a akosi potvrdzuje môj dojem, že kontroverzné výroky z knihy *Schöpfung und Evolution*, ako som ich bol citoval v 18. čísle, boli *de facto* iba na obranu osobného priateľa Schönborna. Aj tak však ostáva otázka, prečo sa pápež v 21. storočí vôbec musí vyjadrovať na témy čiste prírodovedného charakteru, aj keď samozrejme nemožno namietat' proti jeho zdôrazňovaniu, že prírodovedné teórie nemôžu zodpovedať základné filozofické otázky o Pravde a živote.

Dve amatérske poznámky na tému manželstvo

V súhlase s filozofiou (a realitou ku ktorej sa nutne bude smerovať všade v Európe) odluky Cirkvi od štátu, je jednou vecou manželstvo ako *sviatosť*, a druhou vecou je manželstvo ako *zmluva* medzi dvomi partnermi, *nad ktorou dohliada iba štát* a jeho zákony, zmluva ktorú možno zrušiť či ináč definovať — nielen homosexuálne páry majú byť prípustné, ale vraj vo Francúzsku niektorí prisťahovalci už sú za legalizovanie aj mnohoženstva—podľa toho ako určujú či určia štátne zákony. Myslím do toho ako Cirkev definuje sviatosť nemá štát čo hovoriť; podobne Cirkev musí uznať, že štát má právo definovať manželstvo ako chce, môže však, a ako spoločensky zodpovedná ustanovizeň aj musí, upozorňovať na neblahé dôsledky nedomyšlených reforiem či zákonov, ako ich ona vidí a verí že by mal aj nekatolícky svet vidieť.

To posledné ale by nemalo byť vo forme, ako by chcela iným nanucovať svoj pohľad, svoj morálny kódex. A to nielen preto, že toto už aj tak nie je v jej moci, ale hlavne preto, že predstieranie vplyvu na spoločnosť, ktorý už nemá, je kontraproduktívne a Cirkev v očiach nekatolíkov iba zosmiešňuje. Teda verejnú argumentáciu stavať na premisách prijateľných ak nie pre všetkých, tak aspoň pre podstatnú časť aj nekatolíckej či nekresťanskej, verejnosti. A nie stavať na premisách očividne vychádzajúcich iba z katolíckeho morálneho kódexu, ktorý je *outsiderom* nezrozumiteľný a zlomyseľníkmi často prekrucovaný. Toto, podľa *John Allena*, už vidia i mnohí vo Vatikáne, vrátane pápeža.

V tejto súvislosti tiež nerozumiem, keď sa hovorí o pristupovaní k sviatosťi Eucharistie *rozvedených* a túto terminológiu používajú i tí ktorí nechcú katolícku pozíciu kritizovať. Tu sa predsa miešajú dve veci: *sviatosti*, Eucharistie či manželstva, a *sekulárny stav* rozvedenej (rozvedeného), ktorá (ktorý) si našla (našiel) nového (novú) partnera (partnerku), či už sa svetsky vzali alebo nie. Z katolíckeho hladiska dvaja partneri žijú buď v sviatosťnom stave manželskom alebo mimo neho, a problém so sviatosťou Eucharistie je u tých druhých, či už sú svetsky rozvedení, alebo neboli vôbec sobášení. Napríklad rozvedený, ktorý žije sám, žije z cirkevného hladiska iba separovane a ak pre to mal dobré dôvody nemal by mať problémy s pristupovaním k sviatosťiam. Zdôrazním ale, že aj tu hovorím ako cirkevno-právny laik/amatér.]

Kolínske listy vám budú zasielané vo forme PDF na vašu e-mail adresu, ak sa prihlásite na gvirsik@t-online.de. [Tlačené verzie sú k dispozícii iba výnimočne (starším?) záujemcom, ktorí nemajú prístup k internetu.] Môžete si ich tiež stiahnuť z <http://www.gvirsik.de/> kde sú aj iné moje články a úvahy v angličtine a slovenčine.

George Virsik